VIATORES
SIVE
LAVDES
DEIPARAE VIRGINIS
in Montana

VT ELISABETHAM INVISERET
abeuntis Latina & Græca, ſoluta & vin-
cta numeris oratione celebratæ
à

Tribus ex inclyta Rom. Sem. nobilitate adoleſcentibus.

HORATIO SPADA,
POMPEIO EVGENIO,
FRANCISCO MARIA RHO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

R O M Æ,
Apud Franciſcum Caballum. 1630.
Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

QVERCVS GEDEONIS
ITER PRIMAE DIEI.
ORATIO HABITA AB HORATIO SPADA.

TRIVM dierum viam ingredimur N. N. tripartito etiam comitatu magnæ matris auguſtæque viatricis magnis ad Eliſabetham itineribus contendentis, cum enim ab Nazareth ad oppidũ Zacchariæ milliaria circiter ſexaginta numerentur, viſum eſt ætati teneræ Virginis à conceptu recentis optime conſultum ſi triduo per viam inſumpto prima quidem die ab domo paterna per Ciuitatẽ Aphec ad celeberrimam Gedeonis quercum Diua Mater latina oratione duceretur. tum diem ſecundam conſumeret per campeſtria Sichen græco ſermone laudata; donec illam optatum ad locum per difficillima Iudeæ montana poeſis Plautina deduceret, vt montis iter aſperum atque præruptum lepore aliquo feſtiuius molliretur.

Agite nunc ſodales optimi Virgo mater in ſolem ac puluerem: Nos in otio & vmbraculis? Emortua planè ſunt membra, quæ abeuntem animum non ſequuntur. Quando ergo ſignum abeundi dedit iam pietas, colligenda fortaſſe ſunt vaſa, & ſarcinæ, imò vero in perpetuum deponendæ, vt expediti ac liberi quam citiſsimis paſsibus ſtadium Virginalis gloriæ percurramus, ſequimur enim matrem Gigantis, qui exultare nunc primum cœpit ad currendam viam; neque laborandum nobis de viatico eſt: geſtat illud in ſinu noſtra hæc fœta Deo peregrinatrix: commeatum illum per omnia commeantem, quo quicquid eſt vitæ in Cælo ac terris perenni alimento gratiæ reparatur.

Sed Virgo iam greſſum mouit à Nazareth, cuius nomen quia florem notat, mirum profecto non eſt ſi florem abijcit quæ fructum iam profert in gremio. Vrbem verò egreſſa dum loquimur iam ſe penetrat in ſolitudinem: fortaſſe quia manna ſecum deſert in vtero; nubes hæc volans non niſi deſerta per loca pluere ſolet

hoc nectar: ſed potius receſſus abditos, remotaſque ſemitas init, vt nobis omnino vacet. Adeamus igitur, & iucundo aliquo ſermone, quod genus vehiculi cēſetur optimum, Viatricem noſtram quò defatigetur minùs, hunc in modum allocuti proſequamur.

Noſti domina quæ loca peragras, infeſta quondam latrunculis ex Mohabitide, & militibus ab Aſsyria: ſed iam fauſtiſsimi ominis ea ſunt, quod ad læuam Eliſei Prophetæ ſepulcrum viſitur, ad dextram Ciuitas Aphec monumentum inclytum victoriæ de centum millibus Aſsyriorum. Et tumulus quidem Eliſei vitæ generator extitit prodigio memorando; cum enim prædones populabundi excurrerent, & neſcioqui regionis accolæ mortuum quendā tumulandum efferrent, ſubito latronum timore correpti in proximum vatis ſepulcrum vti feſtinatio tulit deiecerunt. Ecce tibi Prophetæ oſsibus cadauer applicitum non purulenta contagione diſſoluitur, ſed ſalubri fomento recaleſcens ſacris è cineribus animatur ad vitam, fructum lucis ac ſpiritus in ipſa mortis vmbræque regione recolligens. Verum hæc ſi mira ſunt; oh quæ de te auguror iam prodigia Diuina Viatrix. Vatum omnium auctor tuo inſidet vtero, quem tumulum eo ſolum nomine dixero, quòd in illo vitia omnia enecta, ac tumulata in nihilum deuenerunt. Quid fiet cum mutuo brachiorum appulſu circumplicāta Eliſabetha Ioannem in gremio è regione latentem attinges? Quid Chriſtus infans vatum Magiſter vitæ noſtræ ſpiritum hauriens affini Ioanni præſtet mortuo prius quam nato; ſi vatis defuncti iamdudum oſſa vitam externo homini reddiderunt. Profectò oraculum ſuum diuino animabit ſpiritu puer hic Deus. Stare loco iam neſcit Ioannes: geſtit exultim in vtero mente vegetus, ante quàm ſenſu, natalitia celebrans ante quàm natus: vtrinque expirant halitus gratiarum, vtrinque amat medullitus: ambo in altis parentum viſceribus amoris mutui fundamenta iaciunt, & promiſſo vtrinque ſanguine fœdus ſempiternum ineunt pueruli conſatales. Sed ad fatum Aſsyriorum recolēdum inuitat nos ciuitas Aphec, quam ſitam nobis ad dexteram præterimus. Ibi Regem Syriæ Benadabum Ioas Dux Iſraelis non ſine oſtento numinis debellauit. Cum enim Ioas amiciſsimum ſibi vatem Eliſeum inuiſeret de dubio re-

rum

Google

rum ſuarum ſtatu ſollicitus, iuſſus eſt Rex afferre ſagittam, & arcum afferenti Regi Propheta: cape manu telum inquit & arcum: cumque aptaſſet Rex manum, ſuperpoſuit manus ſuas ille manibus Regijs iuſsitque feneſtram ad orientem ſolem aperiri. tum iace inquit ſagitam ò Rex: collineante Rege conclamat Eliſeus ſagitta ſalutis Domini contra Syriam: percuties Syriam in Aphec donec euertas illam. Eo auſpicio recreatus Ioab inſtaurato bello Regem Syriæ ſuprema internecione deleuit. Deleuit ille quidem Iſraelitarum Dux Regem at regnum impiorum in telo & arcu. At tu Regina cæleſtium, & magiſtra pietatis telo & arcu tuo virtutis imperium aſſeris, & exercitum renouas gratiarum. Accede nunc primum ad Eliſabeth, & extenſis in amplexum manibus arcum Amoris effinge. dum enim collum collo, & brachia brachijs effetæ matris impones, aperiet feneſtram cordis Ioannes ad Solem orientem ſibi: tunc exſiliet radio Solis illuſtrior è ſinu tuo ſagitta potentis, transfixoque latente Satana libertati iam redditus infans exultantes gratias citabit ad numerum in triumpho. Verum ego non mediocriter vereor ne vel medias inter gratias viatrici iam feſſæ moleſtiam itineris noſtri ſermonis ingratijs augeamus: Laudes coram in os fortaſſe non patitur modeſtia Virginalis: imò vero laudationes noſtras faſtidit aſſueta præconijs Angelorum. Bonum factum igitur: in portu ſumus. Video non procul quercum veterem Gedeonis primum noſtri itineris diuerſorium ac ſedem. Sub ea mortales olim Angelorum conſortio fruebantur ibi hoſpitium & colloquium Angelicum excipiet dominam, quando non curat humanum. Ibi de die bellator Gedeon Cæli iuuenem ita allocutum audiuit. Tecum dominus virorum fortiſsime, macte virtute, Iſraelem de manu Madian liberabis. Quid hac nocte audituram putamus noſtram hoſpitem bellatricem. Audire mihi videor Angelicæ vocis oraculum. Tecum dominus iamdudum eſt gratia affluens. Macte puerperio Virgo fœcunda, & quando iam miſiſti manum ad fortia perge feliciter per obſtantes difficultates atque diſcrimina: Eliſabetham inuiſe, colloquere, amplexare, donec in vno Baptiſtæ liberato capite mortales ex imperio Satanæ manu aſſeras vniuerſos.

CAMPESTRIA SICHEN
ITER DIEI SECVNDAE

Oratio Græce habita

A. POMPEIO EVGENIO,

& Latine ſic reddita.

CÆLVM ineunte diluculo mea viatrix Aurora iter in tertiis en ſecunda die reſumit ad montana Iudeæ, vt Sol huius Auroræ geſtatus vtero Ioannem materno pariter incluſum gremio hoc eſt luciferum ſuum latentem in nebulis excitet ad nuntiandum diem ſalutis. Agite ſodales protinus plaga nobis obtigit aprica Cœlo, amæna collibus, paſcuis felix, celeberrima inquam illa regio Sichen quam tulit Iacob ex Amorræo in gladio, & arcu. Ager hic quem cernitis ad ſiniſtram peragrandus eſt, & felicior hodie, quo fuit antiquitus luctuoſior. Siquidem ibi gregem paternum ducentes filij Iacob Ioſephum fratrem minimum cæleſtis indolis puerum tunica talari nudatum, & aridam in ciſternam proiectum, & mox inde extractum ſeruituti Ægyptiæ tradiderunt, fratrum inuidia ſententiam exilij tulit. mera ſomnia fuerunt crimina innocentis, ſed cedat querela vetus nouæ lætitiæ argumento: Alius hic puer indolis veræ diuinæ paruulus (minoratus ab Angelis eſt) noſtræ mortalitatis indutus lacinijs materno ſinu puteo illo aquarum viuentium receptus iter inſtituit, vt fratres olim ſuos omnes, hodie vero Ioannem primum ſopitum in Eliſabethæ viſceribus extrahat è ſomnijs, vniuerſoſque demum eximat ab inferni Pharaonis miſerrima ſeruitute. Vale igitur atque ſalue ager ò felix qui ſi fraternis quondam odijs concepiſti ſemina furiarum hodie preſſus à Virgine Amoris matre ſuſtines ipſam ſegetem gratiarum.

MON-

MONTANA IVDEAE
ITER DIEI TERTIAE
ADVORSITOR

Carmen eroparthenicum Plautinum habitum

A FRANCISCO MARIA RHO'

Dimetri, Trimetri, Tetrametri, Iambici, Achatalectici omnes.

NIL eſt magis moroſum Amori quam mora.
Mori eſt morari: ſumptibus magnis meis
Hanc veritatem enutrio in præcordijs.
Eius ergo gnarus cum ſim, vos mecum eſſe gnarures volo.
Hæc ſiquidem Olympo tertia luciſcit dies:
Ex quo prærupti montis ad crepidinem
Pede, vt video, ſiniſtro adueni ventis aduerſiſſimis,
Diem ex die Dominam hic expectans votis quam longiſſimis.
Nam me præfecit vnum magna Eliſabeth
Vates futuri præſcia,
Aduorſitorem Virgini Auguſtæ obuiam
Triduum hoc iuratus dicerem expleuiſſe triennium integrum.
Atq; id enimuero mihi patientiam omnem ex animo expectorat:
Nam Solem oriri ter vidi, nec tamen mea
Aurora exoritur. Phœbe nimis nihili hodie es:
Tuque Venus inuenuſta nimium, ſi meum
Luciferum, ſi meum non apportas oculis tandem diem;
Quanquam minoris pendam vos cum noſtra Aurora illuxerit,
Cuius ego pluris facio vel minutulum crepuſculum,
Quam faciam mane veſtrum, & veſperas meramq. meridiem.
Fortè illud ex me quæritis; Quis hic meus
Sit Lucifer, quæ Aurora cordis, qui Sol, cuius ego ſolarium
Amoris conſcriptum telo omnes horas numero noctu, ac diu.
Ite ad Sybillas, petite vaticinos ſenes.

Nam-

Digitized by Google

Namque illi ſuper argumentum iſtud vnicum
Contexuere Iliadas, ædificauerunt gymnaſia,
Ne dicam Græciam integram ſapientiæ,
Illam nempè ſine viro fœtam, illam Virginem cum filio
Celebrant, terrigenamq. ancillam Reginam Cæli ac Tartari.
Reliquæ innuptæ pueræ nuptæque puerperæ
Sunt riui, ſcatebræ, guttulæ, bullæ; vnica hæc
Maria eſt, à magno nomen deductum mari:
Siue quia nos amare doceat: ſiue quia vaſtum eſt mare,
Quod intumeſcit flante nunc primum Deo.
In quo vtinam mihi liceret naufragarier,
Vt ego votorum vela, mentisq. gubernaculum integrum, &
Si quæ ſuperſunt cordis fragmenta libens pelago hoc perderem.
Sed quid de pelago fabulor diutius
Homo ſiccus, nudo in ſcopulo, vacuis retibus
Piſcator nihili? preda iam effluxit reor.
„ Illa etenim beat alios alibi: hic ego maceror.
„ Nil eſt magis moroſum Amori quàm mora.
Ah quoties dixi fortè circuitu ambiet
Supina montis hæc viatrix. fallimur
Nam recta pergit ſemita, obliquæ inſcia:
Imò illa normam pectore in medio vehit,
Prodromo Ioanni deferens,
Quo dirigatur omnis in Cælum via.
Hoc etiam dixi. fortè dum ſomno breui
Commendaui oculos; illa feſtino gradu
Præteruolauit hàc, auris non conſcijs.
At ego per acutum tramitem, ignotum, inuium
(Gnarus locorum Paſtor edocuit Cromis)
Manibus genibusque reptans, ſaxa & ceſpites
Vndique prehendens, verticem vado ſuper:
Regione ab omni præguſtaturus oculis dulcem Hoſpitam:
Sed nulla, & nuſquam viſa eſt, Nullus hinc ego ſum, atq; nullibi;
Quinimò vbique præterquam mecum habito.
Mille vijs animus egreſſus foras, nullà redijt domum.
„ Illa etenim beat alios alibi: hic ego maceror.
„ Nil eſt magis moroſum Amori quàm mora.
Orpheum diripuiſſe aiunt Bacchas Bacchantes; nugas meras
Fuiſſe credo; præ vt quo pacto differor
Trahit Amor, ira diſtrahit,
Dolor humectat, furor exiccat, ſpes æſtuat, hyemat timor.

Si quid reficit lætitia, ſi quid ſpes ſuccidanea:
Triſtitia ſubitò diruit. herba quaſi ſolſtitialis ego ſum:
Repentinò orior, & repentinò occido:
Tantas mihi in corde creat Amor diſcordias,
Quas non ego indipiſcor ægritudines.
In cogitando, quòd tenella hæc nupero
Recens à fœtu Virgo, montanum iugum
A ſpretis intractabile tractabit pedes?
Non equidem patiar. animum aduortite ſodales. Hinc ocyus
Remouete cautes, extirpate caudices radicitus.
Tranſtro cylindro tundite, premite, complanate omnem ambitũ.
Durè vti ego vapulo Amoris in gymnaſio.
Sentes, paliuros, carduos, omnem rureſtrem aſpredinem
Paſſim emollite in Alexandrinam culcitram:
Vt tenero facilem materiam incurſu premat.
Quanquam illa non tot figet humi veſtigia, „
Quot ictibus vrgens animum iam calcat meum. „
„ Illa etenim beat alios alibi: hic ego maceror.
„ Nil eſt magis moroſum Amori quàm mora.
Me miſerum: quid ſi ab æſtu Solis feruida
Ægreſcit Domina? forte nec ſalua aduenit
Dum per vapores igneos
Zephiro ſupino Iuppiter ſudus natat.
Imò ſalutem facit hæc mundi ſalus
Eliſabeth compregnati & conſoſpitali infantulo. „
Sic me vtinam ſoſpitet: neque enim canicula, „
Neque ipſum cor leonis æſtiui æſtuat:
Vt mihi in pectore facit Amor incendium.
Niſi pluuiæ accurrerent lacrymæ, ariſſet caput.
Tamen hoc agite ſodales. palmetum, ac platanetum ſtatim
Compergulate cameratis topiarijs,
Aggerite ſyluæ natiuæ ſubitum nemus aduentitium.
Omnemq; rimam frondei tecti obſtipantes cludite,
Vt nulla Solis gutta per frondoſum impluuium depluat.
Tum ramis, & ramalibus.
Huc aduocate aurillas, zephirillos, & quotquot ventulos
Alit vniuerſa Zephirorum cum Zephiriti familia.
Quamuis Æolia tota in pectus, credo, confluxit meum:
Ita crebro anhelitu euaporo difflatus in ſuſpiria.
Namque aliud ex alio malum:
Quid ſi viarum laſſa, vt animum recipiat

Clementi ſomno indigeat? aliqua ope exoluendū id eſt mihi,
Sternite pululillum floreum herboſo in thoro,
Vt Virginis molles ocellos mollis excipiat quies
Prope hunc ocellum fontium, cuius latex
Gelidè caducus, murmur illis concutit
Recens natarum herbarum ſtrepera crepundia,
Fontem illa ſitiet: ego verò illam iamdiu
Sitiui, ac ſitio plus quàm ſitiat pluuiam ardente ſyrio
Siticulosā Apúlia. Oh factum malè.
Quid hic lacuna ſtagnat, & limum trahit?
Abſtergite, expurgate, facite vt mundum ſolum
Nitidis nitelam anteniteat nitoribus.
Vnde hæc fluenta? Credo ploratu meo
Computruerunt pumices in piſcinas, ita lacrymis
Nempe obliqueſco, nec liquido ſum animo tamen:
„ Illa etenim beat alios alibi; hic ego maceror.
„ Nil eſt magis moroſum Amori quam mora.
Verum quid hoc? liquidior manè roſcidò
Teneréſcit aer. credo perſentiſcitis: Aurilla incipit
Neſcio quæ, neſcio quò, neſcio vnde ſuppalparier
Mihi per ora: mille turbellas agit
Improbula, factioſa nemoroſo in foro
Syluam excapillans diſpalatis frondibus:
Certa hæc propinquæ dominæ prælibatio eſt.
„ Oh aura tu mentem beaſti: vſque adeo pretioſa eſt mora
„ Cunctando commorando tranſegit mihi victoriam.
Sed ſpes inanes quatimus: Aura quæ ſemel
Libauit oſculata Virgineum ſinum,
Vultumque floriſertum cum capillatu auriflexili
Inde receſſiſſet. fabulæ.
Non tot ego corde ſpinulas, non riuulos
Ego tot ocellis germino,
Quot ibi aura rores, quot ibi flores metit in Amoris area,
Et fruitur elaborato inde nectare voluptabili:
Verum aliunde mihi volupe eſt. Auditis? Aues
Tritinientes exilierunt affatim.
Solitoque more longè dulcius canoras animulas
Cantu ſoluto euiſcerant medullitus
Melopeia. Progne tinnulos init modos:
Pleno aliæ ſonitu tremulum ſplendidè peſſundant æthera,
Dum concentus acuminant

Animi ſenſum rotundantes canoroſum per turbin
Non temerè exilierunt, non ſibi ſtultè canunt;
Dominam non longè abeſſe iam præſenſerunt argutulæ:
Dominæ occinunt venienti, Dominæ ſe eliquant.
Illi trutilare, illi fringultiunt, illi minituriunt.
,, Oh Progne tu mentem beaſti. Vſque adeo pretioſa eſt mora:
,, Cunctando commorando tranſegit mihi victoriam.
Sed nugas magnas agimus. Aduentum hoſpitis
Deum hoſpitantis viſcere
Non auicularum friuoli cachinnuli
Prænunciarent. Adfuiſſent ex Odæo cælitum
Præcentores, ſuccentores. Diui maiorum gentium
Iam fluctuaret turbulentus aer ex concentibus
Pueri latè comantes, puberesq. mollipectores
Tenera confluge vocum inundaſſent liquidum campū ætheris
Cytharam doctè conuerberantes de flagello eburneo:
Sed quæ portenta? fugite ſodales ocyus.
Nam belluarum turba concurſu effero
Platanetum inundat, & palmetum diſcutit:
Non tot fouentur Aphricæ vaſto ſinu
Stirpes ferarum, quot miſeram hic ſyluam premunt.
At mira res: conſiſtite. oh factum inclytè.
Nil ſylua ſylueſtre ſapit efferatum nil feræ. Vides.
Iras liqueſcere, odia collabeſieri.
Ceruum læna lactat, innocuus leo
Armenta ſeruat, Gryphibus accumbunt equi,
Aquila columbæ, Pardalis hienæ accubat,
Lupum oſculatur capra, Moloſſum lepus.
Compaſcitur colluditur. Peream niſi
Prope eſt Amoris Mater diuini hanc notat
Vnus qui bella hæc pace componit Deus
,, Oh pax tu mihi mentem beaſti. vſque adeo pretioſa eſt mora:
,, Cunctando commorando tranſegit mihi victoriam
Cum præda, cum triumpho, cum tripudio.
Namque aliud longè maius oſtentum appulit,
Atrox in vnum turba ſerpentum coit.
Vipera Cherſidrus, ſenticeti Rex Draco,
Specubus emiſſa peſtis, altum ſibilans
Ceu fixa telo ſeſe præcipitem ocyus
Anfractuoſæ rupis per pronum dedit.
Exceſſit omne hinc maleficum animarum genus.

Nempe

Nempe hæc Dominæ certiſſima eſt
Nota iam præſentis. Vbi nil reſtat noxij
Ibi Deum adeſſe contendam omni pignore;
Igitur occurro. ſinite me, nemo exhibeat negotium;
Quin etiam venti de via decedite
Sic propere propero. ſocij expectate vt lubet.

LAVS DEO, AC DEIPARAE.

Digitized by Google